

Keskinäisen potilasvakuutusyhtiön perustaminen

Selostus

Taustaa potilasvakuutuksesta, lakimuutoksista ja vahinkokehityksestä

Potilasvakuutus on lakisääteinen vahinkovakuutus, jonka tarkoituksena on antaa kattava vakuutusturva Suomessa annetun terveyden- ja sairaanhoidon yhteydessä potilaalle aiheutuneen potilasvahingoksi katsottavan henkilövahingon varalta. Samalla potilasvakuutus antaa vakuutusturvaa vahingon aiheuttajille heille mahdollisesti muutoin syntyvän vahingonkorvausvastuun varalta. Potilasvakuutuksen ottaminen on potilasvahinkolaisissa (585/1986) säädetty pakolliseksi potilaan vakuutusturvan takaamiseksi. Vakuuttamisvelvollisuus on asetettu Suomessa terveyden- ja sairaanhoitoa harjoittaville yhteisöille ja yksityisille elinkeinonharjoittajille.

Eduskunta hyväksyi vuonna 2019 potilasvakuutuslain, jolla korvataan nykyinen potilasvahinkolaki. Lailla uudistetaan nykyisen potilasvakuutusta koskevan lainsäädännön rakenne kokonaisuudessaan. Tavoitteena on lisäksi poistaa eräitä lainsäädännössä ilmenneitä puutteita. Ehdotetut muutokset selkeyttävät ja osin parantavat vakuutuksenottajien sekä vahinkoa kärsineiden asemaa ja oikeuksia. Lait tulevat voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2021.

Lakimuutoksessa korvattavia vahinkoja koskevaa sääntelyä laajennetaan siten, että kehoon asennettavista laitteista aiheutuva henkilövahinko korvattaisiin edellyttäen, että laite ei ole ollut niin turvallinen, kun on ollut aihetta olettaa. Lisäksi potilasvahingon vuoksi tarpeellinen ammatillinen kuntoutus tulisi korvattavaksi.

Lain alueellista soveltamisalaa laajennetaan koskemaan eräissä erityistilanteissa myös Suomen rajojen ulkopuolella annettavaa hoitoa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi se, ettei hoitoa olisi saatavilla Suomessa johonkin erittäin harvinaiseen sairauteen tai vamma tai sairaus on luonteeltaan sellainen, että se vaatii erityisen vaativaa hoitoa, jota ei ole Suomessa saatavilla. Tällaisia olisivat myös tilanteet, joissa vamman tai sairauden hoitoon tarvitaan sellaista lääketieteellistä laitetta, jota ei ole Suomessa taikka, että kaikki Suomessa olevat laitteet ovat käytössä.

Potilasvakuutuksesta maksettavat ansionmenetyskorvaukset eli työkyvyttömyyseläkkeet on muutettu ensisijaiseksi työeläkelain mukaisiin etuuksiin nähden lailla työntekijän eläkelain muuttamisesta (69/2016), muutos tuli voimaan 1.1.2017. Edellä kuvatut muutokset nostavat potilasvakuutuksen kustannusta arviolta 35 – 70 %.

Sairaanhoitopiirit ovat hoitaneet alueellaan koko julkisen terveydenhuollon potilasvakuutuksen. Sairaanhoitopiirien kannalta merkittävä muutos on, että vuoden 2021 alusta potilasvahinkojen korvaamista ei enää voi järjestää omavastuullisesti Potilasvakuutuskeskuksen kautta, vaan potilasvakuutusta varten tulee hankkia erillinen vakuutus vakuutusyhtiöltä. Potilasvakuutuskeskus on irtisanonut ilmoituksellaan 28.2.2020 nykyisen vakuutuksen päättymään 31.12.2020.

Jatkossakin potilasvahinkotapaukset ratkaisee Potilasvakuutuskeskus ja hoitaa myös ennen vuotta 2021 syntyneiden potilasvahinkojen vastuut. Vuonna 2019 ratkaistuista korvatuista 2 331 vahingosta julkisen sektorin vahinkoja oli 1 785 (77 %) ja yksityisen sektorin 546 (23%). Julkisen sek-

torin vahingoilla tarkoitetaan tässä kaikkien niiden vahinkopaikkojen vahinkoja, jotka sairaanhoitopiirin potilasvakuutus kattaa, kuten terveysasemilla ja sairaaloissa sattuneita vahinkoja sekä niitä yksityisten toimijoiden vahinkoja, jotka ovat tapahtuneet sairaanhoitopiirin terveysasemilla ja sairaaloissa, vaikka sairaanhoitopiirin potilasvakuutus ei niitä katakaan. Korvattavista vahingoista yleisimpiä olivat hoitovahingot, joita oli 2 179 kappaletta. Infektiovahinkoja oli 95, tapaturmahahinkoja 21 ja muita korvattavia vahinkoja 36 kappaletta.

Vuosina 2012—2019 sattuneista korvattavista vahingoista keskimääräinen vahinko oli arviolta hieman yli 10 000 euroa. Korvattavista vahingoista reilu puolet oli alle 4 000 euroa, reilu 90 prosenttia alle 25 000 euroa ja kaksi prosenttia yli 100 000 euroa.

Vuonna 2019 korvauksia maksettiin yhteensä noin 40,1 miljoonaa euroa, sisältäen korvaustoiminnan hoitokulut, potilasvahinkolautakunnan kulut, asiantuntijalausunnot ja varsinaiset korvaukset. Varsinaisten korvauksien (eli potilaalle maksettavien korvausten) osuus 40,1 miljoonasta eurosta oli 71 %. Varsinaisista korvauksista noin neljäkymmentä prosentti oli ansionmenetykskorvauksia. Reilu kolmekymmentä prosenttia oli immateriaalisia korvauksia, eli korvauksia tilapäisestä, pysyvästä tai kosmeettisesta haitasta. Kulukorvausten, kuten sairaanhoito- ja kuntoutuskulujen osuus oli 15 %. Muiden korvausten osuus oli noin 10 %.

Selvitys keskinäisen potilasvahinkovakuutusyhtiön perustamisen edellytyksistä

Yliopistosairaanhoitopiirit ovat selvittäneet tammi – helmikuun 2020 aikana, olisiko tarkoituksenmukaista perustaa sairaanhoitopiirien yhdessä omistama keskinäinen vakuutusyhtiö, jonka kautta sairaanhoitopiirit rahoittaisivat potilasvahinkoriskit. HUS on aiemmin teettänyt omalta osaltaan vastaavanlaisen selvityksen vuonna 2017 (HUS/2408/2016), joka käsiteltiin tuolloin sekä talous- ja konsernijaostossa (14.6.2017 § 31) ja hallituksessa (21.8.2017 § 109). Talous- ja konsernijaosto suhtautui selvityksen perusteella omavakuutusyhtiöön myönteisesti ja esitti hallitukselle yhtiön perustamisen käynnistämistä. Johtuen mm. sote-valmisteluun kuntayhtymän hallinnosta osoitetusta työpanoksesta ei yhtiön perustamista kuitenkaan tuolloin käynnistetty.

Suomessa vastaavanlainen yhtiö on esimerkiksi Suomen keskinäinen Lääkevahinkovakuutusyhtiö, joka on perustettu 2012. Ruotsissa potilasvakuutukset on jo pitkään hoidettu 21 sairaanhoitoalueen oman vakuutusyhtiön, Landstingens Ömsesidiga Försäkringsbolagenin, kautta.

Perustamalla oman keskinäisen vakuutusyhtiön, sairaanhoitopiirit saavat riskit omaan haltuun, jolloin syntyy suora yhteys potilasriskien hallintaan. Oman yhtiön kautta päästään myös kustannusten alempaan ja varausten oikeaan tasoon sekä niiden läpinäkyvyyteen.

Myönteisenä piirteenä on pidettävä myös sitä, että sijoitustoiminnan tuotot alentavat suoraan vakuutusmaksuja ja vakuutustoiminnan mahdollinen ylijäämän käsitteleminen on omassa päätäntävallassa. Yhtiöön sijoitettava pääoma saadaan kuoletettua lyhyessä ajassa.

Yhtiön perustamisen selvitys perustuu kunkin yliopistollisen sairaanhoitopiirin omaan vakuutusriskiin Potilasvahinkokeskuksen vahinkoaineiston perusteella. Yhtiön tarvitsema pääoma on laskettu vakuutusriskien suhteessa ja Finanssivalvonnan noudattaman Solvenssi II vakavaraisuus direktiivin mukaisesti.

Tulevat vakuutusmaksut on laskettu vahinkoaineiston perusteella lisättynä Potilasvakuutuskeskuksen antamilla uuden potilasvakuutuslain mukana tuomilla kustannuskertoimilla.

Oman vakuutusyhtiön pääomavaatimus olisi seuraava:

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri	10.047.725 €
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	3.389.827 €
Pohjois- Savon sairaanhoitopiiri	3.715.316 €
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	7.280.052 €
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri	5.567.080 €
Pääomitus yhteensä	30.000.000 €.

Yhtiön ennustettu vakuutusmaksutulo toiminnan alkaessa olisi yhteensä 27.000.000 €, joka jakaantuisi seuraavasti:

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri	9.042.952 €
Pirkanmaan sairaanhoitopiiri	3.050.844 €
Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri	3.343.785 €
Varsinais-Suomen sairaanhoitopiiri	6.552.047 €
Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri	5.010.372 €
Yhteensä	27.000.000 €.

Yhtiöstä laaditun selvityksen mukaan sijoitus kuolettuisi muutamassa vuodessa (2 – 5 vuotta), koska oman keskinäisen vakuutusyhtiön kautta vakuutusmaksut ovat edullisimpia kuin markkinoilla toimivan yhtiön kautta, pääasiassa pienemmän riskilisän ja tuottovaatimuksen takia. Sairaanhoitopiirien oma keskinäinen vakuutusyhtiö voidaan perustaa vähäisellä henkilökunnalla ja tietojärjestelmillä, koska Potilsvahinkokeskus hoitaa jatkossakin potilsvahinkojen käsittelyn ja ratkaisut sekä maksatuksen vahingoituneille.

Tällä hetkellä sairaanhoitopiirit ovat vakuuttaneet myös kuntien potilsvahingot Potilasvakuutuskeskuksen kautta. Sairaanhoitopiiri voi jäsenkuntiansa niin halutessa edelleen vakuuttaa alueensa julkisen terveydenhuollon perustettavan yhtiön kautta.

Mikäli muutkin sairaanhoitopiirit kuin yliopistolliset sairaanhoitopiirit haluvat, voivat ne tulla yhtiöön mukaan yhtiön aloitettua toimintansa.

Päätösesityksen liitteenä on luonnokset yhtiön perustamisessa tarvittavista perusasiakirjoista (perustamissopimus, yhtiöjärjestys, osakassopimus). Tämän lisäksi vaaditaan mittava dokumentaatio toimilupaa varten.

Yhtiön hallitukseen on tarkoitus nimetä kuusi henkilöä, joista kolme vakuutusalaan hyvin perehtynyttä henkilöä ja kolme omistajien edustajaa. Sairaanhoitopiirien edustajat on tarkoitus nimetä siten, että eri yhtiön toiminnassa tarpeelliset osaamisen lajit ovat edustettuna (esim. talous, juridiikka, lääketiede).

Aikataulu

Sairaanhoitopiirien edustajat (KYS talousjohtaja Kari Janhonen, HUS hallintojohtaja Lauri Tanner) ovat keskustelleet 11.3.2020 Finanssivalvonnan edustajien kanssa hankkeen mahdollisesta aikataulusta.

Osakeyhtiön perustaminen edellyttää valtuuston päätöstä. Lisäksi yhtiön perustamisen edellyttämä takuupääoma tulee huomioida sairaanhoitopiirin talousarviossa 2020 tai 2021. Ennen pääomittamista voidaan valmistella yhtiön perustamisen ja toimiluvan myöntämisen edellyttämää dokumentaatiota.

Toimiluvan asiakirjojen valmistelu tarvitsee aikaa 2 kuukautta ja Fivan luvittamisprosessi kestää keskimäärin noin kuusi kuukautta siitä, kun lupa-asiakirjat ovat viranomaisen näkemyksen mukaan valmiit. Jos hanke käynnistetään huhtikuussa 2020, voisi edellä mainitun aikatauluarvion mukaan sillä olla toimilupa syksyllä 2020 ja toiminta voisi käynnistyä 2021 alusta. Mikäli toimiluvan käsittely jatkuu vuodelle 2021, toiminta voidaan aloittaa 2021 aikana tai vuoden 2022 alusta.

Mikäli toiminnan aloittaminen lykkääntyy vuoden 2021 alusta, hankkeeseen osallistuvat sairaanhoitopiirit HUSia lukuun ottamatta joutuvat hankkimaan ulkopuolisen vakuutusyhtiön antaman potilasvakuutuksen vuodeksi 2021. HUSilla on jo tällä hetkellä ulkopuolisen vakuutusyhtiön antama vakuutus.

Perustamiskustannukset

Hankkeesta aiheutuu kustannuksia toimiluvan edellyttämän dokumentaation valmistelusta ja yhtiön käynnistämisestä vuoden 2020 aikana. Toimiluvan jättämisen yhteydessä tulee yhtiön toiminnan edellyttämä dokumentaatio (esim. henkilökunnan osaamisvaatimukset, riskienhallintapolitiikka, sijoitussuunnitelma, sisäiseen valvonnan ja compliancen kuvaus) olla valmiina. Dokumentaation laajuudesta johtuu, että valmistelusta syntyy kustannuksia vuonna 2020.

Toimilupahakemuksen valmistelukustannukset ovat noin 30.000 € + alv / yliopistollinen sairaanhoitopiiri. Lisäksi kannattaa varautua muihin valmistelukustannuksiin ja tukemaan aloittavaa yhtiötä 30.000 € / yliopistollinen sairaanhoitopiiri, koska yhtiöllä ei ole tuloja vuoden 2020 aikana.

Yhtiön pääomatarpeen laskeminen ja vuoden 2021 budjetin laatiminen konsulttityönä on jo aiemmin maksanut 21.800 € + alv / yliopistollinen sairaanhoitopiiri.

Yhtiön hallitus

Yhtiöjärjestysluonnoksen mukaan hallitukseen valitaan 5 -7 jäsentä. Vakuutusyhtiölain ja Finanssivalvonnan ohjeiden mukaan yhtiön hallituksella tulee olla muun muassa hyvä vakuutusalan tuntemus, minkä takia hallitukseen tulee valita 3 vakuutusalan ammattilaista. Muillakin jäsenillä, jotka edustavat yliopistollisia sairaanhoitopiirejä, tulee olla sopivuus ja pätevyys tehtävään.

Esityksenä on, että yhtiön toiminnan käynnistyessä hallitukseen nimettäisiin kaksi sairaanhoitopiirejä edustavaa jäsentä. Jäseniksi esitetään Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin talousjohtaja Kari Janhosta, KTM, KHT, JHT, LKV ja HUSin lääkintäpäällikkö, ylilääkäri Eero Hirvensaloa. Janhonen edustaa hallituksessa hallinnon, talouden, riskienhallinnan ja päätöksenteon asiantuntemusta. Hirvensalo edustaa puolestaan hallituksessa lääketieteellistä asiantuntemusta. Hän on myös perehtynyt kattavasti potilasvahinkojen korvausprosessiin sivutoimisessa tehtävässään Potilasvahinkokeskuksen ylilääkärinä. Tarkoituksena on, että hallituksen jäsenyydet kiertävät jatkossa erikseen sovittavalla tavalla omistajien kesken.

Liitteinä 1-3 ovat luonnokset yhtiön perustamiskokouksen pöytäkirjaksi, yhtiöjärjestykseksi sekä osakassopimukseksi.

Päätösesitys

Hallitus päättää

1. hyväksyä 60.000 euron valmistelukustannukset vuodelle 2020,

2. aloittaa Suomen keskinäinen potilasvahinkovakuutusyhtiö -nimisen yhtiön toiminnan perustettavan yhtiön lukuun 01.05.2020 lukien,
3. hyväksyä yhtiön toimilupahakemuksen jättämisen Finanssivalvonnalle,
4. valtuuttaa toimitusjohtajan tekemään muutoksia yhtiön perustamisasiakirjoihin,
5. esittää valtuustolle, että valtuusto myöntää vuoden 2020 talousarvion investointiosaan 10.047.725 €:n määrärahan yhtiön perustamista varten,
6. perustaa Suomen keskinäinen potilaskorvauksiyhtiö - nimisen yhtiön yhdessä muiden yliopistollisten sairaanhoitopiirien kuntayhtymien kanssa ja hyväksyy yhtiön ennen perustamista tekemät toimet sairaanhoitopiiriä sitoviksi,
7. esittää yhtiön hallitukseen sairaanhoitopiirien edustajiksi talousjohtaja Kari Janhosta (KYS) ja ylilääkäri Eero Hirvensaloa (HUS),
8. valtuuttaa yliopistollisten sairaaloiden johtajat nimeämään yhtiön perustavassa kokouksessa vakuutusalan edustajat yhtiön hallitukseen.

Päätöksen toimeenpano edellyttää, että kaikki yliopistolliset sairaanhoitopiirit tekevät myönteisen päätöksen keskinäisen potilasvahinkoyhtiön perustamisesta.

Päätös

Päätösesitys hyväksyttiin.

Lisätiedot

Hallintojohtaja Lauri Tanner, s-posti lauri.tanner(at)hus.fi

Liitteet

Liite 1: Luonnos perustamiskokouksen pöytäkirjaksi
Liite 2: Luonnos yhtiöjärjestykseksi
Liite 3: Luonnos osakassopimukseksi

